

УДК 336.717

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V39\(2023\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V39(2023)-03)

Волкова Н. І., кандидат економічних наук, доцент, Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID: 0000-0003-3790-3636

e-mail: n.volkova@donnu.edu.ua

Криворучко А., здобувачка 3 курсу, Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID: 0009-0003-5082-3160

e-mail: kryvoruchko_a@donnu.edu.ua

Янішевський Б., здобувач 3 курсу, Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID: 0009-0008-9251-1356

e-mail: ianishevskiyi.b@donnu.edu.ua

Розвиток ринку платіжних послуг в умовах невизначеності

Анотація. У статті досліджено сучасний стан платіжних систем в Україні, визначено кількісні зміни її складових та висунуті припущення щодо причин цих коливань. Встановлено, що платіжні послуги залишаються важливим елементом фінансової системи України та продовжують зростати й змінюватися відповідно до економічних та політичних чинників. Оцінюючи вплив ключових положень Закону України від 30.06.2021 № 1591-IX «Про платіжні послуги» на регулювання платіжних систем в Україні, визначено низку позитивних сторін та складові, які необхідно доопрацювати та вдосконалити для ефективного функціонування даних систем. З'ясовано основні проблеми та перешкоди, що стримують розвиток платіжних послуг і запропоновано шляхи їх подолання та констатовано, що за останні роки вітчизняний ринок платіжних карток продовжує стрімко розвиватись, доводячи зручність та доступність цього платіжного інструмента. Здійснено аналіз визначення впливу зміни обсяги готівки в обігу на частину тіньової економіки за допомогою кореляційно-регресійного аналізу та доведено статистичну значущість моделі та виявлено кореляцію результативної ознаки з досліджуваним фактором. Важливим підсумком проведеного дослідження виступає розробка концепції розвитку ринку платіжних послуг в умовах невизначеності та результати її впровадження на рівні держави, банків та споживачів.

Ключові слова: безготівкові розрахунки; ринок платіжних послуг; фінансова грамотність; тіньова економіка; заходи детінізації; платіжна система; статистична значимість

Volkova Nelia, PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Kryvoruchko A. S., student, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Yanishevskiy B. S., student, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Development of the Payment Services Market in the Face of Uncertainty

Abstract. Introduction. The article, presenting an analysis of the current state of payment systems in Ukraine. It emphasizes the importance of payment services in the Ukrainian financial system and highlights their continuous evolution in response to economic and political dynamics.

Purpose. The purpose of the article is to evaluate the impact of the recent Law of Ukraine (30.06.2021) No. 1591-IX "On Payment Services" on the regulation of payment systems. It aims to identify positive aspects and areas requiring refinement and improvement for the effective functioning of these systems. The article also addresses the main challenges and obstacles hindering the development of payment services and proposes potential solutions.

Results. The article highlights the rapid development of the domestic payment card market in recent years, emphasizing the convenience and accessibility of this payment instrument. It conducts a correlation-regression analysis to analyze the impact of changes in the amount of cash in circulation, particularly within the shadow economy. The study demonstrates the statistical significance of the model and reveals the correlation between the observed outcome and the investigated factor.

Conclusions. The research yields several significant outcomes. Firstly, it formulates a concept for the development of the payment services market in uncertain conditions. Secondly, it presents the implementation results of this concept at the state, bank, and consumer levels. The conclusions underscore the importance of adapting to uncertain circumstances and effectively navigating them for the advancement of payment services in Ukraine.

In summary, the article provides a comprehensive examination of the payment systems in Ukraine, shedding light on their current state. It identifies regulatory improvements, addresses challenges, and emphasizes the development of the payment card

¹Стаття надійшла до редакції: 13.05.2023

Received: 13 May 2023

market. Additionally, it presents a research analysis regarding the impact of cash circulation changes and proposes a concept for the development of payment services in uncertain conditions.

Keywords: cashless payments; payment services market; financial literacy; shadow economy; destination measures; payment system; statistical significance.

JEL Classification: G14.

Постановка проблеми. Протягом останніх років Україна переживає період невизначеності, спричинений глобальними викликами та кризами, зокрема викликаний повномасштабною війною. Вагомою причиною економічної кризи в країні є «тіньова» економіка, що є однією з найбільших перешкод на шляху до розвитку, ефективним інструментом у боротьбі з нею може виступити саме удосконалення ринку платіжних послуг, що сприятиме покращенню економічного потенціалу України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Функціонування платіжних систем, а також проблеми, пов'язані з ними досліджували вітчизняні та закордонні вчені, а саме: Ю. С. Худолій [1], О. Маричева [2], та багато інших науковців. Актуальні дослідження діяльності й розвитку платіжних систем також проводяться Банком міжнародних розрахунків і, зокрема, Комітетом із платежів та ринкової інфраструктури, та Європейським центральним банком. Проблеми тіньової економіки та розробка заходів із детінізації широко відображенні у дослідженнях таких вітчизняних вчених, як С.С. Чернявський [3], О. П. Дяченко [4,5], О. Савчук [6] та ін. Серед закордонних вчених наявні проблеми функціонування тіньового сектора економіки досліджували Л. Медіна, Ф. Шнайдер [7] та ін. Заслужують на увагу роботи українських науковців, які присвячено дослідженню впровадження нових управлінських рішень щодо зниження витрат готівкового грошового обігу та проблем тіньової економіки в Україні. Однак, недостатньо уваги приділено тенденціям та перспективам розвитку безготівкових розрахунків в Україні, а також розробці напрямів щодо удосконалення та розвитку ринку платіжних послуг.

Формулювання цілей дослідження. Мета статті полягає у розробці концепції механізму вдосконалення платіжних послуг в Україні на основі діагностики сучасного стану платіжної системи в умовах невизначеності задля зниження частки тіньової економіки України та подальшого розвитку цього платіжного ринку.

Основні результати дослідження. Платіжні послуги відіграють важливу роль у сучасній економіці, забезпечуючи оплату товарів і послуг, здійснення транзакцій та переказ коштів. У зв'язку зі стрімким розвитком технологій та змінами в регуляторному середовищі платіжна система в Україні зазнає значних змін. Розуміння поточної ситуації у сфері платіжних послуг в Україні є важливим для забезпечення стабільності та ефективності платіжних систем, а також для захисту прав споживачів та бізнесу.

В процесі дослідження тенденцій розвитку платіжних послуг в Україні, з'ясовано, останні роки в Україні спостерігається стрімке зростання електронних платежів завдяки поширенню міжнародних електронних платіжних систем, таких як Visa, Mastercard та PayPal, та розвитку вітчизняної державної системи електронних платежів, яка сьогодні включає понад 1,4 мільйона розрахунків, її загальний обсяг перевищує 515 мільярдів гривень, дорівнює 97% міжбанківських платежів в Україні в національній валюті.

Для розуміння сучасних тенденцій ринку платіжних послуг та виявлення проблем, що потребують вирішення, було проведено діагностику їх поточного стану в Україні, зміни у відсотковому співвідношенні зображені на рис. 1.

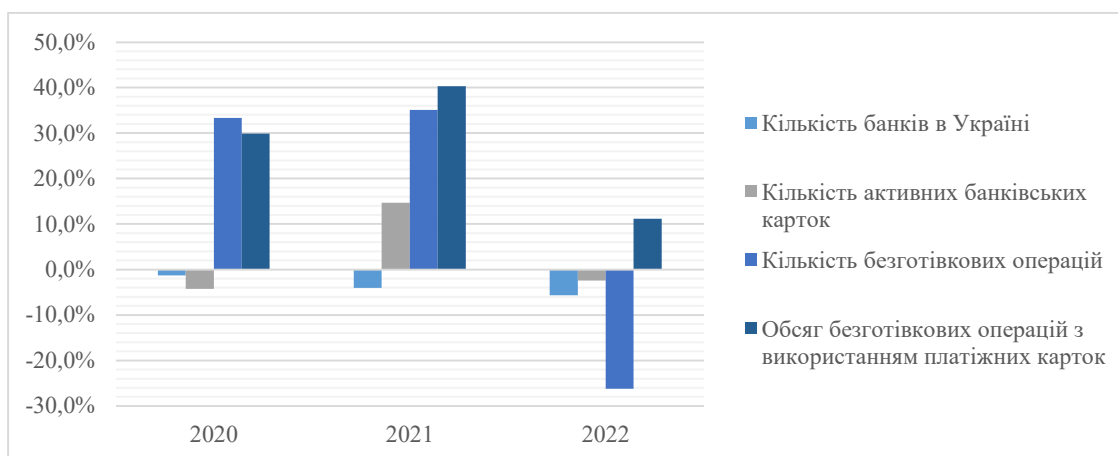

Рисунок 1 – Зміни ринку платіжних послуг в Україні за 2020-2022 роки, %

Джерело: побудовано авторами на основі [8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18]

Аналіз даних рис. 1 вказує на такі тенденції ринку платіжних послуг в Україні:

- зниження кількості банків протягом досліджуваного періоду, що, ймовірно, є наслідком консолідації в банківському секторі;
- зростання кількості активних карток протягом певного часу та спад у подальший період, що свідчить про стабільний попит на безготівкові операції та конкуренцію, що зростає;
- збільшення кількості безготівкових транзакцій, яке спостерігалось протягом певного періоду та згодом відбулося зниження, що може бути пов'язано з фінансовою кризою, спричиненою пандемією COVID-19 та військовими діями;
- зростання обсягу безготівкових операцій з картками спостерігалось протягом досліджуваного періоду, що відображає популярність платіжних карток та збільшення їх обсягу.

Однією зі стратегій економічного розвитку країни є розвиток платіжних послуг. Україна не є винятком, і в останні роки уряд країни активно підтримує розвиток цього сектору та сприяє впровадженню нових технологій та сервісів в цій сфері. Одними з ключових моментів є, наприклад, розширення мережі POS-терміналів та банкоматів, що зробило платіжні послуги більш доступними та зручними для фізичних та юридичних осіб. Збільшення кількості торговців, які приймають платіжні картки є ще одним показником зростання цієї галузі. Підтвердженням вищезазначеного є аналіз тенденцій розвитку платіжних послуг в Україні за останні роки (рис. 2), котрий може допомогти виявити нові можливості та перспективні напрямки розвитку ринку, а також дозволить оцінити та зрозуміти сучасну ситуацію на ринку платіжних послуг в Україні, визначити його конкурентні переваги та недоліки, а також виявити можливі шляхи розвитку.

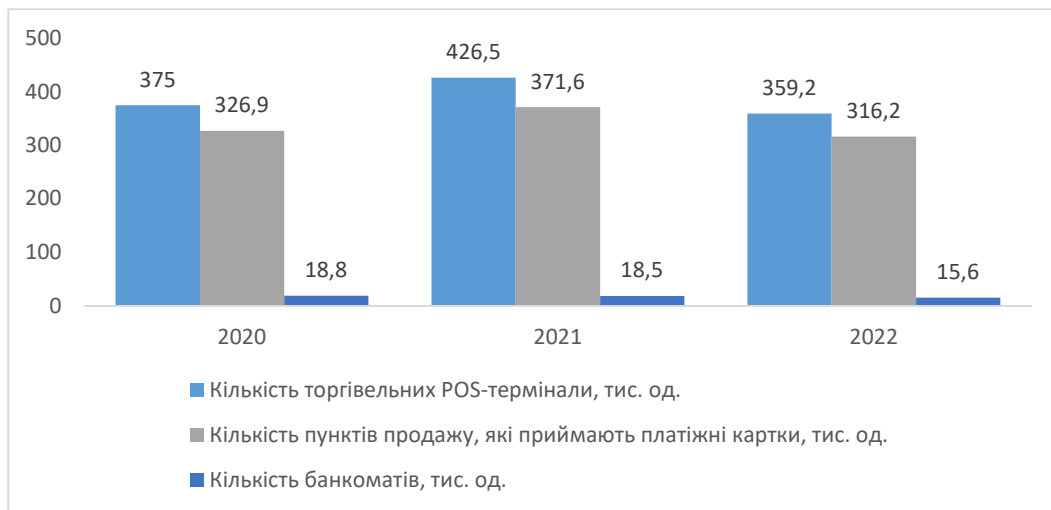

Рисунок 2 – Динаміка кількості терміналів, пунктів продажу та банкоматів в Україні за 2020-2022 роки

Джерело: побудовано авторами на основі [8, 9, 10, 11, 12]

Отже, як бачимо з рисунка, ситуація з платіжними сервісами в Україні відображає такі тенденції:

- кількість POS-терміналів, торгових точок, які приймають картки та кількість банкоматів відзначилася значним зростанням у період з 2020 до 2021 року, проте відбулася їх зниження у 2022 році, що є відображенням змін ринкової кон'юнктури та стратегій банків, а також наслідком російської агресії;
- зменшення кількості банкоматів, що вказує на те, що банки поступово скорочують їх кількість через зростання безготівкових платежів та зменшення попиту на готівку.

Загалом розвиток ринку платіжних карток в Україні має велике значення для детінізації української економіки, легалізації доходів і витрат, оптимізації платежів, оскільки великий обсяг готівки в обігу

стримує економічне зростання, знижує прозорість, слугує збільшенню рівня тіньової економіки, затримує активний розвиток нових послуг і технологій тощо. У звіті аудиторсько-консалтингової компанії Ernst & Young зазначається, що збільшення частки платежів за допомогою термінальних карток у ВВП на 1% знизить рівень тіньової економіки в країні в середньому на 0,037% [19]. Тому розвиток ринку безготівкових платежів є важливим елементом легітимності платіжного балансу.

Платіжна інфраструктура України постійно розвивається та модернізується відповідно до потреб сучасної економіки та споживачів, але водночас відчуває на собі негативні наслідки кризи, що прослідковується на рис. 3.

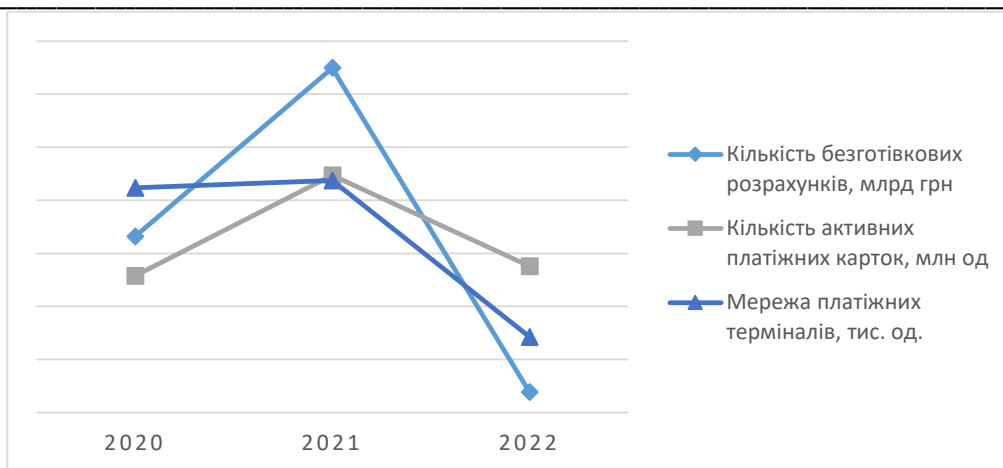

Рисунок 3 – Зміни основних показників розвитку безготівкового обороту та платіжної інфраструктури в Україні протягом 2020–2022 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17]

Як підсумок, можна констатувати, що в останні роки вітчизняний ринок платіжних карток продовжує бурхливо розвиватись. Така динаміка засвідчує зростання довіри населення до безготівкових розрахунків, а також усвідомлення зручності та доступності цього платіжного інструмента.

Отже, на сьогодні платіжна система України відіграє важливу роль у скороченні готівкових розрахунків у країні, що є важливим у контексті зниження обсягів тіньової економіки, для функціонування якої необхідний виключно готівковий ресурс. Сучасна тіньова економіка є глобальним негативним явищем, яке з тією чи іншою інтенсивністю в різних обсягах проявляється в усіх країнах світу. Але

для країн, що розвиваються, до яких зокрема належить Україна, це питання заслуговує на особливу увагу. В останні роки економічна ситуація в Україні характеризується значним розширенням тіньової економіки, що все більше впливає на соціально-економічне життя. Тіньова економіка відображає активну криміналізацію економічних процесів, високий рівень корупції в державних установах та низьку правову та податкову культуру юридичних та фізичних осіб.

В процесі даного дослідження розроблено концепцію розвитку ринку платіжних послуг України в умовах невизначеності, яку можна спостерігати на рис. 4.

Рисунок 4 – Концепція удосконалення платіжних послуг в Україні в умовах невизначеності

Джерело: розроблено авторами

У межах сформованої концепції зазначено мету – створення ефективної, стабільної та інноваційної системи платіжних послуг, яка буде забезпечувати надійність, швидкість та безпеку усіх операцій, що буде досягнене шляхом виконання поставлених задач за допомогою використання таких інструментів, як:

- підвищення фінансової грамотності населення
- методів фінансування та розвитку фінтех-стартапів, направлених на покращення ринку платіжних послуг
- методів впровадження новітніх технологій

– вдосконалення нормативно-правового забезпечення

– напрямів розширення глобального доступу

Результатом впровадження концепції вдосконалення платіжних послуг в Україні на рівні держави є:

- стимулювання економічного зростання через розвиток платіжного сектору та інфраструктури, що сприяє підвищенню активності та створенню робочих місць, про що свідчить зростання ВВП протягом 2018-2021 рр., але маємо падіння у 2022 р., яке спричинено російською агресією (рис. 5)

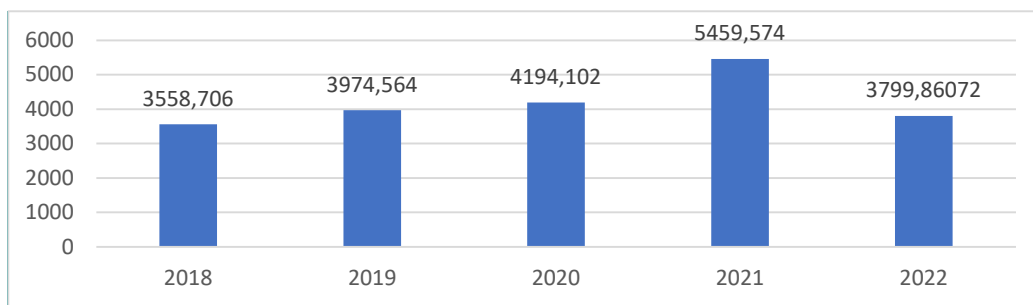

Рисунок 5 – Динаміка показника ВВП за 2018-2022 роки, млрд грн

Джерело: побудовано авторами на основі [19]

- завдяки ефективнішим розрахункам покращення фінансової стабільності;
- зменшення тіньової економіки через розвиток безготівкових операцій та зниження залежності від готівки;
- покращення інвестиційного клімату через актуалізацію та прозорість платіжної системи, що залучає інвестиції та зміцнює довіру до економіки країни.

При впровадженні концепції в банківському секторі, очікувані результати включають:

- зростання доходів банків, що бачимо на рис. 6, через інноваційні платіжні рішення та розширення послуг у 2021 році. Але констатуємо, зменшення чистого прибутку банківського сектору у 2022 році, що є наслідком криз, спричинених Covid-19 та озброєною агресією рф;

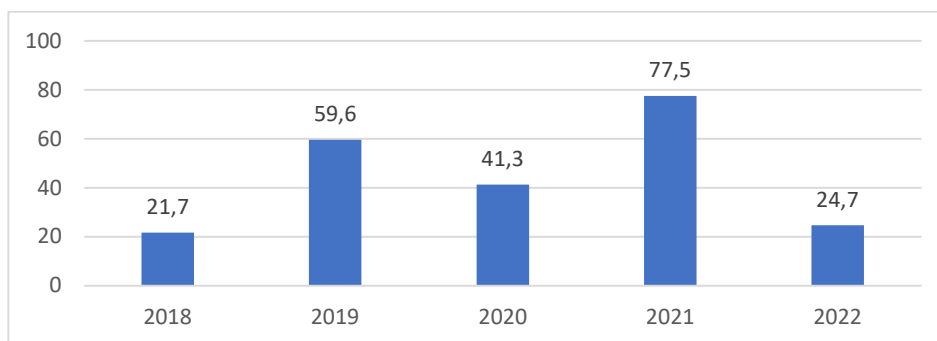

Рисунок 6 – Зміна чистого прибутку банківського сектору у 2018- 2022 роках, млрд грн

Джерело: побудовано авторами на основі [21]

- підвищення конкурентоспроможності завдяки розвитку платіжних послуг та різноманітних продуктів;
- зменшення витрат завдяки оптимізації та автоматизації процесів;
- покращення якості обслуговування завдяки удосконаленню платіжних послуг, новим сервісам, зручності розрахунків та безпеці інформації.

Впровадження розробленої концепції сприятиме позитивним змінам зокрема й на рівні споживачів фінансових послуг. Основні ефекти включають:

- підвищення фінансової грамотності, про що свідчить зростання загального рівня фінансової грамотності та прослідковується на рис. 7;

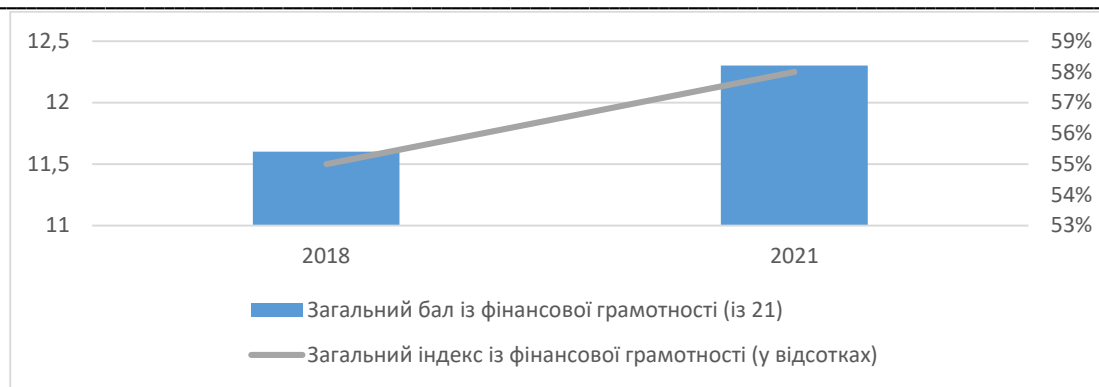

Рисунок 7 – Зміна індексу фінансової грамотності за 2018-2021 роки, %

Джерело: побудовано авторами на основі [22]

- зручність та доступність;
- широкий вибір послуг;
- підвищення безпеки;
- зростання ефективності та швидкості платіжних послуг.

У підсумку – покращення задоволеності споживачів та довіри до банківських установ. Тож впевнені, що впровадження концепції розвитку ринку платіжних послуг може бути ефективним на будь-якому з цих рівнів та допоможе забезпечити стабільний та інноваційний розвиток системи платіжних послуг в Україні.

Висновки. У результаті проведеного дослідження: обґрунтовано економіко-правові основи функціонування ринку платіжних послуг в Україні, а

також ключові положення закону «Про платіжні послуги», які спрямовані на модернізацію та подальший інноваційний розвиток платіжного ринку України та є основою для інтеграції українського платіжного ринку з європейським, розширення переліку платіжних послуг, збільшення кола їх надавачів та зміни принципів функціонування платіжної інфраструктури України; визначено значущість головних чинників, що впливають на тіньову економіку, що є важливим для визначення ефективних рішень та стратегій для боротьби з тіньовим сектором; розроблено та реалізовано концепцію розвитку ринку платіжних послуг в умовах невизначеності на рівні держави, банків та споживачів.

Література:

1. Худолій Ю. С., Таранець Б. В. Сучасний стан та інноваційні напрями розвитку платіжних систем в Україні. *Social economics*. 2021. № 61. С. 177–191. URL : <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2021-62-17> (дата звернення : 16.06.2023 р.).
2. Олена Маричева. Як Закон про платіжні послуги змінить ринок. *Liga Zakon*. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/215901_yak-zakon-pro-platizhn-poslugi-zmnit-rinok (дата звернення : 16.02.2023 р.).
3. Чернявський С. С., Некрасов В. А., Титко А. В. Тіньова економіка в Україні: стан, тенденції, шляхи подолання : навч. вид. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 152 с. URL : https://www.naiou.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/naukovi-zaxodi/zbirnuki/2017/tin_ekon.pdf (дата звернення : 16.02.2023 р.).
4. Дяченко О. П. Науково-методичні засади виявлення та оцінки масштабів тіньової економічної діяльності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 5. С. 60-63. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2018/15.pdf (дата звернення : 16.02.2023 р.).
5. Дяченко О. П. Формування теоретичних підходів до визначення тіньової економіки як економічної категорії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 20. С. 82–86. URL : <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5751&i=15> (дата звернення : 16.02.2023 р.).
6. Савчук О. Платіжна реальність, яка захопила Україну. *Юридична газета*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/platizhna-realnist-yaka-zahopila-ukrayinu.html> (дата звернення : 19.03.2023).
7. Медіна Л., Шнайдер Ф. Тіньова економіка у всьому світі: що ми дізналися за останні 20 років?. *International Monetary Fund*. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/01/25/Shadow-Economies-Around-the-World-What-Did-We-Learn-Over-the-Last-20-Years-45583>. (дата звернення : 15.02.2023)
8. Кількість банків в Україні (2008-2023). *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення : 15.03.2023).
9. Платіжна інфраструктура, 2020 рік. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijna-infrastruktura-2020-rik> (дата звернення : 12.03.2023).
10. Платіжна інфраструктура, 2021 рік. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijna-infrastruktura-2021-rik> (дата звернення : 12.03.2023).
11. Платіжна інфраструктура станом на 01.01.2023 року. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijna-infrastruktura-2022-rik> (дата звернення : 12.03.2023).
12. Платіжні картки в Україні, 2020 рік. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijni-kartki-v-ukrayini-2020-rik> (дата звернення : 12.03.2023).

13. Платіжні картки в Україні, 2021 рік. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijni-kartki-v-ukrayini-2021-rik> (дата звернення : 12.03.2023).
14. Ринок платіжних карток за 2022 рік : кількість операцій зменшилися, грошові обороти збільшилися. *Finance.ua*. URL : <https://news.finance.ua/ua/rynok-platizhnyh-kartok-za-2022-rik-kil-kist-operacij-zmenshylysy-hroshovi-oboroty-zbil-shylysy> (дата звернення : 17.03.2023).
15. Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток, 2019 рік. *Національний банк України*. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-2019-rik> (дата звернення : 17.03.2023).
16. Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток, 2020 рік. *Національний банк України*. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-2020-rik> (дата звернення : 17.03.2023).
17. Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток, 2021 рік. *Національний банк України*. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-2021-rik> (дата звернення : 17.03.2023).
18. Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток за травень-грудень 2022 року. *Національний банк України*. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-2022-rik> (дата звернення : 17.03.2023).
19. Дослідження тіньової економіки в Україні: майже чверть ВВП - або 846 млрд гривень - перебуває в тіні. *Національний банк України*. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini-mayje-chvert-vvp-abo-846-mlrd-griven-perebuvaе-v-tini> (дата звернення : 15.03.2023).
20. Валовий внутрішній продукт (2002-2022). *Мінфін*. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 20.03.2023).
21. Офіційний сайт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua/>
22. За останні три роки рівень фінансової грамотності українців поліпшився – результати дослідження. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/za-ostanni-tri-roki-riven-finansovoyi-gramotnist-ukrayintsiv-polipshivsy-rezultati-doslidjennya> (дата звернення: 21.03.2023).

References:

1. Khudoliy, Yu. S. & Taranets, B. V. (2021). Current state and innovative directions of development of payment systems in Ukraine. *Social economics*, 61, 177–191. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2021-62-17> [in Ukrainian].
2. Liga Zakon. (2022). How the Payment Services Act will change the market. Retrieved from https://biz.ligazakon.net/analitics/215901_yak-zakon-pro-platizhn-poslugi-zmnit-rinok [in Ukrainian].
3. Chernyavsky, S. S., Nekrasov, V. A. & Titko, A. V. (2017). *Tinova ekonomika v Ukraini: stan, tendentsii, shliakhy podolannia*. Kyiv : Natsionalna akademii vnurishnikh sprav [in Ukrainian].
4. Dyachenko, O. P. (2018). Scientific and methodological basis for identifying and assessing the scale of shadow economic activity. *Investysii : praktyka ta dosvid*, 5, 60-63 [in Ukrainian].
5. Dyachenko, O. P. (2017). Formation of theoretical approaches to the definition of the shadow economy as an economic category. *Investysii : praktyka ta dosvid*, 20, 82-86 [in Ukrainian].
6. Legal newspaper. (2022). Payment reality that captured Ukraine. Retrieved from : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/platizhna-realnist-yaka-zahopila-ukrayinu.html> [in Ukrainian].
7. Medina, L. & Schneider, F. (2018) Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? *International Monetary Fund*. Retrieved from : <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/01/25/Shadow-Economies-Around-the-World-What-Did-We-Learn-Over-the-Last-20-Years-45583> [in English].
8. Minfin (2023). Number of banks in Ukraine (2008-2023). Retrieved from : <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> [in Ukrainian].
9. National Bank of Ukraine (2021). Payment infrastructure, 2020. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijna-infrastruktura-2020-rik> [in Ukrainian].
10. National Bank of Ukraine (2022). Payment infrastructure, 2021. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijna-infrastruktura-2021-rik> [in Ukrainian].
11. National Bank of Ukraine (2023). Payment infrastructure as of 01.01.2023. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijna-infrastruktura-2022-rik> [in Ukrainian].
12. National Bank of Ukraine (2021). Payment cards in Ukraine, 2020. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijni-kartki-v-ukrayini-2020-rik> [in Ukrainian].
13. National Bank of Ukraine (2022). Payment cards in Ukraine, 2021. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/platijni-kartki-v-ukrayini-2021-rik> [in Ukrainian].
14. Finance.ua (2023). Payment card market for 2022: Number of transactions decreased, cash turnover increased. Retrieved from : <https://news.finance.ua/ua/rynok-platizhnyh-kartok-za-2022-rik-kil-kist-operacij-zmenshylysy-hroshovi-oboroty-zbil-shylysy> [in Ukrainian].
15. National Bank of Ukraine (2020). Distribution of non-cash transactions using payment cards, 2019. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-2019-rik> [in Ukrainian].
16. National Bank of Ukraine (2021). Distribution of non-cash transactions using payment cards, 2020. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-2020-rik> [in Ukrainian].
17. National Bank of Ukraine (2022). Distribution of non-cash transactions using payment cards, 2021. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-2021-rik> [in Ukrainian].
18. National Bank of Ukraine (2023). Distribution of non-cash transactions using payment cards for May-December 2022. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-2022-rik> [in Ukrainian].

19. National Bank of Ukraine (2020). The study of the shadow economy in Ukraine: almost a quarter of GDP - or 846 billion hryvnias - is in the shadows. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini> [in Ukrainian].
 20. Minfin (2023). Gross domestic product (2002-2022). Retrieved from : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> [in Ukrainian].
 21. National Bank of Ukraine (2023). Official web-site. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/> [in Ukrainian].
 22. National Bank of Ukraine (2021). Over the past three years, the level of financial literacy of Ukrainians has improved - the results of the study. Retrieved from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/za-ostanni-tri-roki-riven-finansovoyi-gramotnist-ukrayintsiv--polipshivnya--rezultati-doslidjennya> [in Ukrainian].
-

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License